

פרוטוקול מס' 327

מישיבת ועדת העבודה

יום ב', ט' בסיון תשל"ו - 7.6.1976 - שעה 10.00

נ כ ח נ

חברי הוועדה:
 ש. ארבל-אלמוזלינו - היו"ר
 י. ז'אמייר
 מ. גז
 י. דרניצקי (יוזין)
 ל. דיציאן
 ה. זיידל
 א. לבנבראון
 ח. שמעוני

מוזמנים:
 מ. זורע - מנהל מינהל מקרקעי ישראל
 ר. יעקבי - המטה הארצי, משטרת ישראל
 ח. אורנשטיין - " " " "
 צ. בירן - משרד השיכון
 ד. אלפנדרי - סמבכ"ל משרד השיכון
 א. רייך - משרד השיכון
 א. ויגור - " "
 ת. פנחסוניץ - משרד המשפטים
 מר יפה - זהב"ר
 א. דבינו - " "

מזכיר הוועדה: מ. משולם

יועץ משפטי
לוועדה: י. אליאסוף

רשמה: ע. הירשפלד

- סדר-היום:
1. חוק דמי מחלה, תשל"ו-1975.
 2. חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון מס' 5), תשל"ה-1974.
 3. הצורך בתכנון וקביעת קריטריונים לפינויים ותיסולם של משכנות העובדי בישראל - הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת מ. ידיד.
 4. הצורך בשיפור תכנית 3+ - הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת ח. שמעוני.

אני פותחת את הישיבה.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

אני רוצה למלא חובה נעימה ולהציג לפני חברי הוועדה שלא נבחר בישיבה הקודמת את מר אליאסוף, היועץ המשפטי של הוועדה, אשר יסייע לה בתחום החקיקה. למר אליאסוף ידע ונסיון רב בתחום זה, והוא ודאי יתרום תרומה נכבדה במסגרת הדיונים שלנו.

חוק דמי מחלה, תשל"ו-1975

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: בהצעת חוק זו נותר לנו לדון בהסתייגות שהגיש חבר הכנסת פעיל. עלינו להתלים אם לאפשר לו להסתייג או לא. הנושא אינו כלול בסדר-היום של הוועדה, אבל מאחר שהוא עוכב הרבה מאד זמן, אינני רוצה לעכב אותו שבוע נוסף. איננו נכנסים לדון לגופו של ענין, אלא רק בשאלה אם לאפשר לחבר הכנסת פעיל להסתייג או לא.

חבר הכנסת פעיל הגיש הסתייגות לסעיף 5, העוסק בשעור דמי מחלה. בהצעת החוק שאושרה על-ידי הוועדה קבענו ששעור דמי המחלה יהיה 75% משכר העבודה שהיה זכאי לקבל בתקופת זכאותו לדמי מחלה אילו המשיך לעבוד, ואילו חבר הכנסת פעיל מציע 80%.

בהסתייגותו השנייה מציע חבר הכנסת פעיל, שהכתוב בסעיף 6 יימחק ובמקומו יכתב "6. הישוב דמי המחלה ייעשה מכל סך המשכורת או השכר אשר בעבורם משלם העובד מס הכנסה". עשינו זאת בנוסח האחר, ולכן הסתייגות זו כבר לא קיימת.

אם כך, נשארה הסתייגות אחת, לסעיף 5, במקום 75% יהיה 80%. אינני סבורה שאנחנו יכולים לאפשר הצעה כזאת, מכיוון שאיננו רוצים במסגרת הצעת חוק זו, שמתייחסת לקבוצה קטנה מאד שאינה מאורגנת וההסכם הקיבוצי אינו חל עליה, להיטיב אתה יותר מדי. האם יש תמיכה להסתייגות זו?

אין תמיכה

האם הוועדה מוכנה לאפשר לחבר הכנסת פעיל להגיש הסתייגות?

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

האם הוא חבר בוועדה זו?

י. ז' . אמיר:

הוא לא חבר הוועדה.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

אני חושב שאין מקום לאפשר לו להגיש את ההסתייגות. זה יערער את כל יחסי

י. ז' . אמיר:

העבודה במשק.

אינני מתנגדת שניתן לו את הזכות להסתייג.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

אם יוחלט לא לאפשר לו להגיש את ההסתייגות, כל הסתייגות של חבר כנסת אחר שהוועדה אינה מקבלת, לא תהיה לו אפשרות להביאה בפני הכנסת.

א. לבנבראון:

לא תמיד, וגם לא בכל הסתייגות אנו נותנים אפשרות להסתייג.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

הוחלט: לאפשר לחבר הכנסת פעיל להגיש הסתייגות לסעיף 5 בחוק דמי מחלה תשל"ו-1975.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

אבקש את הגב' פנחסוביץ להכין את הצעת החוק לקריאה שנייה ושלישית.

ח. שמעוני:

קראתי הנוקר בעתון, שמתגבשת בממשלה מגמה, לפי הצעתו של ~~האוצר~~, לקצץ בתוספת היוקר של קצבאות הילדים. כל התוספת לגבי הילד הראשון והשני, וכ-30% מתוספת היוקר לגבי תוספת הקצבאות ~~הילד השלישי ואילך~~. כבר לפני מספר חודשים התרעתי על הסכנה הזאת וגם כתבתי על כך לשר האוצר. שר האוצר השיב לי שאין סכנה כזאת, והצעד הזה כדורך ~~במסגרת חוק~~ תחיקתיים. מכל מקום, אני רואה בזה נגיסה רצינית בקצבאות שמקבלות המשפחות הגדולות.

אני מציע שנקיים דיון בענין זה עם שר האוצר. זה לא יכול להיות אקט אדמיניסטרטיבי, כי זה יהיה תלוי בשינוי החוק.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

לפי מיטב ידיעתי, ההצעה המקורית היא של שר התחבורה, שהציע להוריד בכלל את קצבאות הילדים של הראשון והשני. את קצבאות הילדים הצמדנו לשכר הממוצע במשק, והשינויים שחלים הם בהתאם לכך. כל שינוי מחייב תיקון בחקיקה, וכבר ראיתי מה הוא הלך הרוח בוועדה בקשר לכך. אינני יודעת אם על-ידי פעולה אדמיניסטרטיבית אפשר לשנות קצבאות, שהן במסגרת חוק וניתנות על-פי חוק. גם גובה הקיצבה בקבע בחוק, או בתקנות.

אני בעד זה שנקיים דיון בענין. אנו נתנגד בכל תוקף לכל שינוי במסגרת זו של התוספת. בזמן את הגורמים הנוגעים בדבר, קודם-כל את שר העבודה ואת המוסד לביטוח לאומי ונשמע מה הם חושבים בגדון, ולאחר-מכן בזמין את שר האוצר.

א. לבנבראון:

היום והמשך הדיון בענין זה בממשלה יתקיים ביום א' הבא, דצור שהוועדה תטפל בכך עוד השבוע.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

ביום ה' יופיעו בפני הוועדה אנשי המוסד לביטוח לאומי. נשאל אותם מה הן התוכניות שמתגבשות אצלם, ובהתאם לכך בקבע את עמדתנו.

חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון מס' 5), תשל"ג-1974

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

לפני שבועיים קיימנו דיון בהצעת החוק. הועלו מספר הצעות, רובן על-ידי חבר הכנסת דיציאן, ובקשנו לבדוק אותן. חבר הכנסת דיציאן גם ביקש התייעצות סיעתית בענין. אני מקווה שההתייעצות התקיימה ובשקבלו תשובות.

ת. פנחסוביץ:

חבר הכנסת דיציאן הציע להוסיף פסקה שאומרת, שהשופט רשאי לקצר את התקופה של 30 ימים שקבענו למתן צו הפסקה זמני. משרד המשפטים אינו מתנגד לכך, ואני שומעת שגם משרד השיכון אינו מתנגד.

הצעה נוספת של חבר הכנסת דיציאן הייתה, מכיוון שהצו ניתן רק לפי בקשת היועץ המשפטי לממשלה, או נציגו בנוכחות הצד התובע בלבד, והאדם שנגדו ניתן הצו אינו נוכח, רשאי הנפגע לפנות לבית-המשפט ולבקש ביטול הצו הזמני. במשרד המשפטים תמשרד השיכון אין התנגדות לכך. אנו נוסיף הוראה, שאדם רואה עצמו נפגע, רשאי לפנות לבית-המשפט שנתן את הצו הזמני ולבקש את ביטולו. אלה שני התיקונים שאנו מסכימים לקבל.

י. אליאסוף:

בסעיף 16יא, במקום הרישא, נוסח כך:
"מי שלא קיים צו הפסקה, או זמני או
סופי...". (ב) עבירה פלילית לא תהיה עבירה פלילית לפני שממציאים
לאדם את צו הפסקה. זאת אומרת, הניסוח יהיה "מי שלא קיים צו הפסקה
זמני או סופי, שניתן לפי סעיף 16יא ושהומצא לו, דינו...".

ל. דיציאן:

לא נראה לי העונש של 7 ימי מאסר עבור
כל יום.

י. אליאסוף:

זה קיים גם בחוק התכנון והבניה.

ל. דיציאן:

יכול להיות, אבל אז לא היתה לי
הזדמנות להתייחס לזה. כאן צריך להיות
מקסימום, ולא יתכן שזה יצטבר. זה לא הגיוני שמאסר יהיה 7 ימים.
לפי דעתי, יכול להיות שהשופט ימצא לנכון לתת חודש-ימים עבור היום
הראשון. אבל עצם העובדה שזה נמשך 4 ימים והעונש יהיה 28 ימי מאסר,
זה לא מתקבל על הדעת. אבי מציע איפה שכתוב קנס או מאסר, יהיה אחד
משניהם.

ת. פנחסוביץ:

העונש הכללי על מי שעובר על הוראות
חוקי הפיקוח על מצרכים ושירותים
דינו מאסר 7 שנים. זו הוראה כללית. בוסף על כך 50,000 ל"קנס, משום
שהקנס היום הוא 10,000 ל"י, וזה נמוך. אנו מתקנים את הוראת העונשין
ואת ההוראה הזו בכלול בתיקון הכללי. בוסף על הסכום של 50,000 ל"י
ו-7 שנים מאסר, הוא יהיה חייב לשלם לכל יום 1,000 ל"י.

י. ז'אמייר:

מאסר או קנס כספיים?

ת. פנחסוביץ:

או שניהם. דבר זה נתון לשיקול דעתו
של השופט.

הי"ר ש. ארבל-אלמוזליב:

תופעה זו היא חמורה מאד ואל נקל בה
ראש. קודם-כל נעשית עבודה ללא
רשיון, ואחר-כך מוציאים צו ולא מכבדים אותו.

ה. זיידל:

כוונת החוק היא למעשה להרתיע.
לאור מה שקורה בשנים האחרונות, ברור
שהעונשים לא היו מספיק כבדים כדי להרתיע אנשים מלעבור עבירה. כשאדם
עובר עבירה צריך להעביש אותו. אבל החוק בא כדי להרתיע אותו שהוא לא
יעבור עבירה.

ל. דיציאן:

אני מבקש לדעת מדוע מביאים את הצעת
החוק שנתיים לאתר שהוגחה על שולחן
הכנסת? אם לא תשכנעו אותי בזה, אני אסתייג מכל הצעת החוק.

הי"ר ש. ארבל-אלמוזליב:

ביום 15.7.75 הוגבה הצעת החוק לקריאה
ראשונה על-ידי שר השיכון והועברה
לוועדת העבודה. האמת היא, שעוד בכנס החורף פניתי מספר פעמים למשרד
השיכון, כי סברתי שהצעת החוק היא חיונית, אבל לא היה יחס אוהד למפל
בהצעת החוק על-מנת לסיים אותה. שר השיכון אמר לי שהוא מצטער, הוא
חשב שהצעת החוק הועברה לוועדה אחרת. כאשר ספרתי לו מה שקרה, הוא
הצטער מאד. זה הנימוק היחיד.

ל. דיציאן:

מוזר מאד שהיום, כשאנחנו על סכנה
של אבטלה של 20,000 עובדי בגין,
כשאין כל טעם בכל הצווים וצריך לבטלם, דווקא היום נצא עם החוק הזה,
שאיש בציבור לא יבין אותו, ולהיפך מזה, הוא רק יביא תרומה.

היו"ר ש. ארנלי-אלמוזלינו: להצעת החוק אין כל קשר עם קיומו של צו או ביטולו בענין בנייה מסוג זה או מסוג אחר. אנו מדברים על צו של בית-המשפט להפסקת בנייה. אינני מבינה את הקשר הזה בין המסך קיומו של הצו לבין הצעת החוק.

א. רייך: חבר הכנסת דיציאן, אני ביררתי מה שבקשת. בנדשאים האחרים של הסנקציה קבלת את תשובתנו, ואני חושב שהיא מספקת אותך. בנושא העיתוי, או יותר נכון אי-הקדמת הנושא, שוחחתי עם השר ועם המנכ"ל. אתה יודע שלצו הזוכחי שהופעל היו 3 הארכות. לא היה משך אחד שבמשך עד היום. מה שאנו מציינים כאן היום זו הארכה שלישית. היתה הרגשה במשרד, שוועדת השרים לענייני כלכלה תבטל את הצו בכללו. הצו לא בוטל בכללו, אלא בוטל על מבני ציבור שממומנים מכספי ציבור, ובענין זה כידוע אין בנייה גדולה. אבל יש סכנה כמו במבנים פרטיים, ששם מסתכנים הרבה יותר.

צודקת יושבת-ראש הוועדה. יש כאן אינטרס עקרוני. זה צו בנייה לא הראשון, וימכן מאד שלא האחרון. אנו מקדימים רפואה גם למה שיקרה, אם תהיה עליה בבנייה, ולכן צריך להסתכל עקרונית על הנושא.

ל. דיציאן: אני מסתייג מכל הצעת החוק. גוסף להסתייגות הספציפית אני מציע לא לקבל את הצעת החוק.

ת. פנחסוביץ: מבחינת הנוהל זה בלתי-אפשרי. כאשר הכנסת העבירה את הצעת החוק לוועדה, זאת אומרת שהיא קבלה אותה.

היו"ר ש. ארנלי-אלמוזלינו: ל. דיציאן: בקריאה שניה של הצעת החוק אני יכול להסתייג. אני מציע למחוק את סעיף 16 יא כולו.

היו"ר ש. ארנלי-אלמוזלינו: אני מבינה שאתה מסתייג מסתייג לגבי סעיף 16 יא.

ל. דיציאן: גם לגבי סעיף 16 יא. אני מבקש למחוק את שני הסעיפים.

היו"ר ש. ארנלי-אלמוזלינו: אני מעמידה את הצעתו של חבר הכנסת דיציאן להצבעה.

ה צ ב ע ה

בעד הצעתו של חבר הכנסת דיציאן - 1

נגד - 4

הצעה לא בתקבלה

היו"ר ש. ארנלי-אלמוזלינו: אני מעמידה להצבעה את אישור הסעיפים 16 (א) - (ד) ו-16 יא עם התיקונים שהובאו על-ידי הגב' פנחסוביץ ומר אליאסוף.

ה צ ב ע ה

בעד אישור הצעת החוק - 6

נגד - אין

הצעת החוק, עם התיקונים - בתקבלה

אני מבקש לרשום שאני גמנע.

א. לבנבראון:

הצורך בתכנון וקביעת קריטריונים לפיננציה וחיסול של
משכנות העוני בישראל - הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת ידיד;
הצורך בשיפור תוכנית 3+ - הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת שמעוני

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
מאחר שהוועדה ראתה ששני הנושאים
קשורים אחד בשני, מצאנו לנכון לשלב
את שתי ההצעות. אני מקדמת בברכה את מר זורע, שנענה להזמנתו,
ומעריכה את תרומתו הגדולה בקידום עניינים.

סביב נושא הפיננציה התעוררה שאלת
הפיננציה שיש לתת לאלה שצריך לפנותם. גובה הפיננציה אינו משמעותי
ואין בו כדי להמריץ ולפצול את המשפחה המתפנית, גם לקבל על עצמה עול
נוסף כדי לעבור לדירה אחרת, ששם היא נתבעת להשקיע אמצעים גדולים
יותר. שנית, חברת "עמידר" מסרה לנו, שכל אותן הרחבות הדיור שנעשו
על-ידיה בקטמונים הופסקו, וזאת בשל התביעה לבנות מקלטים.

מ. זורע: זה ידוע לי מקריאת הפרוטוקול.

ד. אלפנדרוי: בענין זה צריך להזמין את הג"א.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
הזמנו לישיבה היום את המשטרה. אנו
יודעים את העול הכבד המוטל על
המשטרה, כשהיא צריכה למלא אחרי צו הריסה של בית-משפט ולטפל בפיננציה
פולטים. שמענו טענות על חוסר הנכונות כביכול לבצע צווים, ואנו
מבינים את זה. אנו רוצים לשמוע את דעת המשטרה, מה הם חושבים לעשות
בכדי להמציא את התופעה הזאת, בכדי להקל את העול שבגרם, את כל
המהומות שנוצרות לאחר-מכן, ובמיוחד כדי לאפשר לעירייה לבצע את
תוכניותיה. לצורך זה הזמנו גם את נציגי זהב"י.

ל. דיציאן:
הייתי רוצה לקבל הסבר לגקודה,
שמפנים דיירים מבתים רעועים שמיועדים
להריסה, באיזה כיוון חושבים לפעול בענין זה? כאשר מגיעים לידי
הסכם עם האיש, זה עדיין לו נותן אפשרות לגשת לביצוע ההריסה, כל עוד
יש הזכויות, ושם יש תמיד סכנה שבצורה כלשהי יכנס מישהו אחר לדירה.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
במסגרת הקודמות שלנו הצבענו על
הסכנה הזאת. הבעיה מתעוררת יותר
כאשר הרכוש הוא פרטי. זו אחת הסכנות שהצבענו עליה באחת הישיבות
שלנו, ואנו רוצים לשמוע אם חלה התקדמות ממשית בנושא. אם אפשר
להסתדר עם בעל הרכוש ולקבל ממנו את הרכוש לפני שמוציאים את הדייר,
אז המלאכה יותר קלה להגיע לידי הסדר עם הדייר.

ה. שמעוני:
אני לא כל-כך שבע-רצון מהעובדה
שהצעתי צורפה להצעה אחרת, כי הנושא
של משכנות העוני הוא עתיק יומין, וככל הנראה ימשיך להיות כזה,
ולדבר על שכונות עוני ולהוציא מסקנות כלליות, לי בדמה שזה "כוסות
רוח למת". אבל מכיוון שיושבת-ראש הוועדה החליטה לצרף את שתי ההצעות,
אני רוצה לומר שאני בכוונה ייחדתי את הדברים לגבי אחד האספקטים של
הטיפול בבעיה זו, שהמסקנות לגבי הצעתי תהיינה נפרדות. יש מעם
לדאוג כיצד אספקט כלשהו בתוכניות משרד השיכון עונה או אינו עונה על
הבעיה. נזעקתי כשקראתי בעתון כי היתה כוונה לבטל את תוכנית 3+,
בטענה שהתוכנית הזאת אינה עונה יותר ליעדים הסוציאליים ומשרתת בעצם
את המסודרים שבאוכלוסיה הצפופים. מבחינה עובדתית זה היה נכון, כי

ה. שמעוני

מכלל כל אלה שנהגו מתוכנית 3+ במשך 3 השנים שהיתה נהוגה, נהגו ממנה בעיקר המנוסות שבין המשפחות המתגוררות בצפיפות, והטעם לכך הוא פשוט. אם התוכנית הציעה סכום של 60,000 ל"י עד 80,000 ל"י, כעת הסכום הזה הוגדל. אם דירה למשפחה גדולה היתה צריכה לעלות 200,000 ל"י, הרי הגידום של העודף בסך 120,000 ל"י, או 150,000 ל"י היה כל-כך קשה, שמשפחות זקוקות ביותר לא יכלו לגייסו. כך יצא שאת מהתוכניות שנועדו להקל על האוכלוסיה החלשה ביותר, נוצלה דווקא על-ידי האוכלוסיה המנוסות יותר. הטענה לביטול היתה תמוהה בעיני, כי משרד השיכון הועיד את התוכנית הזאת לאוכלוסיה החלשה ביותר. משרד השיכון אמר שהוא אינו יכול לבנות דירות מעבר ל-3 או 4 חדרים. הוא אינו בונה דירות גדולות, והדרך שלנו כדי לאפשר לעבור לדירה גדולה יותר בדמי מפתח, או לקנות דירה, היא להציע הלוואה בתנאים נוחים. יכול להיות שאלה היו ההלוואות הטובות ביותר במדינת ישראל לגבי דירה. ההלוואה היתה בריבית נמוכה ולזמן ארוך. אין ספק שזו היתה הלוואה טובה, בתנאי שהיא נוצלה כמובן. משרד השיכון התכוון לבטל אותה, בטענה שהוא לא הועיד אותה לאותן משפחות גדולות. אני רוצה לומר שהדבר הזה תמוה בעיני, אם לא יתאימו את זה לצרכים החדשים, לאור הקיצוץ בהתחלות בנייה. אנו יודעים שיש קיצוץ של 12% בבנייה, ויש סכנה שיהיה קיצוץ מעבר לזה. אמנם אומרים שמבחינת מלאי הדירות יש מלאי שיוכל לעמוד למכירה, אבל אלה בעיקר תוכניות של חברות שרוצות למכור את השיכונים שלהן.

בדבר, איפוא, שהזרוע בעיקרית שהיתה למשרד השיכון היתה הזרוע של דירות ב"ר, או הלוואות במסגרת התוכנית 3+. במסגרת דירות ב"ר אולי זה נפוץ מאד בהלוואות פיתוח לדירות בשכירות, אבל בערים הגדולות יש תור עצום גם לדירות ב"ר וגם לדירות חדשות, והקומץ אינו מספיק.

שכונות העוני והמשפחות מרובות הילדים מרוכזות בערים הגדולות. איבני מוריד מסצוקתן של ערי הפיתוח כהוא זה, אבל אין ספק שהמסה למרוגה ביותר מצוייה בערים הגדולות. בתקציב יש 17,500 פתורות לדירות ב"ר, ואיבני יודע כיצד זה ימומש. אני רוצה לקוות שזה ימומש בכל המסגרות. גם דירות חדשות, גם דירות בשכירות, ואין ספק שיעמדו בתוכנית של 17,500 וזו תהיה תוכנית מרשימה לשנה אחת. אבל אני חושב שעדיין תישאר הבעיה של תוכנית 3+ למשפחות הגדולות כמקור רציני, אם היא תתואם ליכולת. אני יודע שיש היום תוכנית חדשה שמשרד השיכון עומד להגיש. אף-על-פי-כן אני חושב שעדיין יש חללים ריקים שלא יאפשרו דווקא לשכנה החלשה ביותר להגיע לדירה גדולה.

אני מברך על תוכניתו של משרד השיכון לקחת אתרים שלמים, שכונות מסויימות או רובע מסויים ולאפשר לכולם ליהנות באותו מקום מהתוכנית 3+, בין אם זה 3+, 2+ או 4+. אין ספק שזו תוכנית שיכולה לתת פיצוי כלשהו לשכונות עוני, לאלה שיוכרו לצורך זה. אבל האתרים האלה הם מוגבלים ביותר ובשאלת השאלה מה יהיה לגבי אלה שיתגוררו במסגרת של 3+ שאינם באתרים אלה. התוכנית הזאת מדברת על 2,000 פתורות בסך-הכל לגבי השנה הבאה. לפי התוכנית החדש שיש לנו לגבי הצפיפות באוכלוסיה היהודית, יש עדיין 34,000 - 32,000 משפחות שנותרו מהזכאות, שגרות בצפיפות. אני מניח שיש כ-3,000 - 2,000 משפחות זכאים והם בתהליך של קבלת ההלוגואה. אבל באמר שיש לנו 32,000 משפחות שגרות בצפיפות, וכ-2,000 פתורות. כמו תמיד, מדברים גבוהה-גבוהה על שכונות עוני, אבל כשיש קיצוץ, קודם-כל מקצצים בשכונות העוני.

היום החשבון הוא, שדכאי נחשב מי שהיה בצפיפות כזאת ב-1.4.73. אלה שגרו שנים בחדר ונינתיים בולדו שני ילדים, אינם כלולים במסגרת התוכנית הזאת. המספרים שניתנים היום

ח. שמעוני

מנוססים על אותה סטטיסטיקה שהיתה בשנת 1973. אבל בינתיים יש תוספת והיא אינה רשומה כאן. על-פי חשבוני התוספו בשכונות העוני הרבה משפחות בשל הצפיפות, כשהם מתגוררים אצל ההורים וכיוצא בזה. מכאן גם הבעייה של הזוגות הצעירים. אנו יודעים שאצל זוגות צעירים, בנים למשפחות מהשכבות החלשות, לצערי הרב ההתרבות אצלם גדולה. אני חושב שמעגל העוני הוא כזה, שככל שתהיה משפחה גדולה, אצל עניים התיחלצות ממצוקה תהיה גדולה יותר. לכן, זוג צעיר כזה אינו מבצל את ההצעה המוצעת לזוגות צעירים, כי תנאי המימון הם כאלה שהוא יגיע ל-400 - 500 ל' ובתנאי ריבית חמורים. אני חושב שאפשר היה להחיל את התוכנית +3 לגבי זוגות צעירים באתרים של שכונות העוני, אם הם צברו למעלה מ-1400 בקודות. ההתרבות במשפחה כזאת היא גדולה מאד, ואולי אפשר לקדם את פני הרעה. אם הזוג הצעיר יוכל לקבל את המלנואה במסגרת התוכנית +3, שהיא הרבה יותר בוחה, יתכן שהדבר הזה יגרום להקלה כל שהיא.

הדבר הנוסף שכנראה תוקן בחלקו, הוא שגובה ההלוואה יותאם לגודל המשפחה, אבל התיקון אינו מספיק. כלומר, אם המשפחה מונה 9 נפשות, הם לא יקבלו הלוואה אם זה לא יהיה ל-4 חדרים. דירה של 4 חדרים עולה 250,000 ל', ואם תתן להם הלוואה בסכום של 100,000 - 80,000 ל', הם לא יוכלו לבצל אותה. צריך לתת לאותן משפחות הלוואה, שהן תוכלנה לבצל אותה. אני חושב שאפשר וצריך להקל הרבה יותר.

יש היום גם הכרה-בהרחבת משפחה. כלומר, יחידה אחת גרה 7 - 8 נפשות בחדר וחצי, או בשני חדרים, אז כמובן המגמה העיקרית היא למכור את הדירה הזאת ולקנות דירה יותר גדולה. יש גם אפשרות לא למכור את הדירה הזאת, אלא לרכוש יחידה נוספת. אפשר לפצל את המשפחה, כשכמה בני משפחה יכולים לגור בנפרד. זה חשוב בעיקר לגבי דירות של דמי-מפתח, כאשר השליש שלהם מופסד. הם אומרים: אנחנו ניתן לך את מלוא ההלוואה של 100,000 ל' אם תמכור את הדירה שלך; אבל אם תעביר את הדירה שלך ותקנה עוד דירה, תקבל רק סכום כזה וכזה. ואז כמובן חסר לו הסכום הנוסף כדי לעשות את העסקה.

הדבר הנוסף הוא הרדיוס. משפחות אלה רוצות להישאר באותו איזור, אבל בדרך-כלל אינן מוצאות פתרון, ואז העניין הזה של הרחבת הדירה שוב עולה על שרטון. למשפחות אלה יש רתיעה מלקבל הלוואה, ושום דבר לא ישכנע אותם. הם אינם רוצים הלוואות. אני שואל, מדוע בערים גדולות שיש בהן תור לדירות נ"ר, לגבי כל משפחה שהיא זכאית בתוכנית +3, אבל היא אינה רוצה לבצל אותה והיא רוצה דירת נ"ר - מדוע החברה העירונית לא תקבל את הדירה על-מנת לתת אותה למשפחה במסגרת התוכנית +3? הדבר הזה היה פותר את הבעייה לחברות העירוניות וגם לאותן משפחות שנרתעות מלקבל הלוואות.

יש לי עוד הצעות, אבל אני אציע

אותן בהמשך.

מר אלפנדרי, מה הם השינויים שאתם מציעים?

הי"ר ש. ארבל-אלמוזליבני:

לפני התשובה הספציפית לתוכנית +3 צריך לבסות לחבר את תוכנית +3 עם יתר הפתרונות, כי אחרת אנו מאבדים קצת את התמונה.

ד. אלפנדרי:

התוכנית +3 זכתה לתשומת-לב יותר גדולה, מפני שהיה בה משום חידוש. יש לה שם שקל לתפוס אותו, ויש לה תהליך יחסית פשוט - לפחות דרך בנק "טפחות". היא זכתה למעמד מתאים,

ד. אלפנדרי

ועל-פי ההגדרה הכוונה היתה להגיע לאותה קבוצה כוללת של הגרים בצפיפות של 3 ומעלה בחדר, לפנות אל החלק הדינמי יותר באותה קבוצה על-מנת שירכוש דירה חדשה, יעשה שמוש ברכוש עצמי או על-ידי איזה שהיא הסתייעות בהלוואה בוספת. מבחינה זו זו האוכלוסייה החזקה בתוכנית. דירות בשכירות נבנו בסדרי-גודל של 5,000 יחידות, שזה משמא במסגרת מיליוני ל"י, ניש גם פתרונות אחרים במרכז הארץ, בין דירות בשכירות כדי לפתור בעייה חשובה בבעיית הצפיפות, ובין דירות בשכירות להטבת תנאי דיור גם בירושלים ושכונותיה. זה לא בנוי אך ורק למפעל החסכון לבנין.

מ. ידיד: באיזה מקום נבנו דירות לשכירות?

ד. אלפנדרי: סדרי הגודל של מתן הסיוע למשפחות הגרות בצפיפות הם סדרי גודל רחבים הרבה יותר על-ידי בניית דירות בשכירות, בין אם על-ידי משרד השיכון ובין אם על-ידי מכירת דירות.

גם בנושא שהעלה חבר הכנסת ידיד - הצורך בתכנון וקביעת קריטריונים למי שזכאי לדירות בשכירות והחלפת דירות - השנה, משום שהמשאבים אינם שופעים, במסגרת החוברות והפרסום לקבלת סיוע בדיור, בפעם הראשונה נפרסם גם קריטריונים לקבלת דירות בשכירות. זו תהיה מערכת קריטריונים שמורכבת מ-4 - 5 סעיפים עקרוניים להעדפה בין קבוצות הפונים השונים בקבוצות הצפופות 3 ומעלה. ההטבה הראשונה תהיה לאלה שגרים בדיור פגום, ולאחר-כך יבואו אלה שגרים בצפיפות. החוברת לא תכלול הפעם רק פרטים כיצד מקבלים הלוואה ל-3+, אלא כיצד מקבלים סיוע לשכר-דירה והטבת תנאי דיור.

היתה לנו הרגשה שלא פנינו מספיק לאנשים בנושא הדיור. היום מספר הדירות שעומד לרשותנו הוא קצת יותר גדול; יותר באיזורי פיתוח. הכוונה היא לשכירות סוציאלית. יש כ-5% או 9% שצברו 1400 נקודות ומעלה ומקבלים סיוע. כל סיוע הוא בסכום של 150,000 ל"י לדירה, שהוא משלם 200 ל"י לחודש, ואת כל היתר הוא מקבל סיוע לרכישת דירה.

אסור לראות את כל הפתרון במסגרת

התוכנית 3+, אם כי מקומה בכבוד. נכון שלפי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה המספר הוא 32,200. אם תרצו, אפשר לצרף את הנתונים של השנים הקודמות. בשנת 1969, מספר המשפחות בתוכנית 3+ היה 54,500, שהם 8.5% מסה"כ המשפחות. המספר הלך וירד, ב-1970 זה היה 49,700; ב-1971 - 47,000, שזה 7% מסה"כ המשפחות; בשנת 1972 - 6.2%; בשנת 1973 - 5.5%; בשנת 1974 - 5.2%; ובשנת 1975 - 4.2%, שהם 32,000 משפחות. הפעילות הזאת נעשתה בחלקה בתוכנית 3+, שאיננה קיימת. התוכנית 3+ והדירות בשכירות היוו חלק מן הכלים שתרמו לענין. זה צירוף של כל הדברים יחד.

שאמרת,

הסכום שעליו אנו מדברים כרגע, כפי / אסור לראות את סך-הכל הסיוע למשפחות צפופות דרך חלק של המערכת שמטפלת. התקציב הוא הרבה יותר גדול. שר השיכון, שקבע את עמדתו בתחילת עיבוד התקציב לשנה זו, לא יהיה מוכן להצטרף לשום דבר שמשמעותו קיצוץ בתוכניות הסיוע. מגמת משרד השיכון היא גם לא לקצץ בדברים אחרים.

אני חייב להדגיש שהיו גם היסוסים

לגבי היכולת שלנו באפשרויות לעמוד בסיוע בתוכנית 3+. ההיסוסים נבעו מכך, שבכל תוכנית אוניברסלית מהסוג הזה יש אחוז מסויים של מסתייעים, שספק אם אליו התכוונו. זאת אומרת, אתה יכול למצוא 5 נפשות

שגרות בחדר וחצי, שהכנסתם די גבוהה והם הולכים לקנות דירה בת 4 חדרים, ומותר להם, והרגשתך היא שכאן החטאת את המטרה. בדקנו פעם אחת את אלה שלא הסתייעו ואת אלה שהם על הסף, והאינפורמציה היא שהביצול התבטל לעומת היכולת. לא רק מבר הכנסתם, אלא גם אחרים פצו אלינו בקשר לאונתה תוכנית. אם מדובר בהחלפה או בכל מהליך שאפשר היה לשנות אותו, אני חושב שדרך הקצרה היינו יכולים להבטיח שהענין עובד. וכאן אני מתייחס לענין התאריך. לכל אורך הדרך מלווה אותנו השאלה אם אנו צריכים להמשיך בשמירת הזכות ל-3+ רק לאלה שבקבע שהם גרים בצפיפות מ-1.4.73. השאלה מלווה אותנו והחלטתנו היתה לא לפתוח השנה את התאריך, כי אנו מרגישים שזה צריך להיות בדיון הרבה יותר חמור בשנה הבאה. הסיבה היא למעשה טכנית. אסור למת את ההרגשה שזה דבר שמתעדכן כל שנה. ב) הרגשתנו היא, שבמסגרת התקציב של התוכנית עכשיו, עדיין עליה לטפל באלה שעוד בתור. מי שנמצא כבר לפני 1973, הוא כבר אז ישב בצפיפות של 3+, ואם קצב הביצוע הוא בין 200 ל-300 לחודש, הרגשתנו היא שמסוכן לפתוח את השנה הנוספת, או השנתיים הנוספות. זה לענין התאריך.

התופעה של 14 ו-18 נפשות במשפחה הולכת ומתמעטת מעצמה. זה צד אחד של הענין. הצד השני הוא הטיפול המוניציפאלי שיטנו בסיוע של התוכנית 3+. זוג צעיר שיוצא ממשפחה צפופה, מובע את בעיית הצפיפות. עד כאן לגבי המסגרת שלפני התוכנית עצמה. לגבי התוכנית עצמה - וקראנו בעיון את הדברים שנאמרו בכנסת על-ידי חבר הכנסת שמעוני ואחרים - אני חושב שצריך שנייתנה בכל הנקודות שהועלו, פרט לנקודה אחת, בעשו שינויים. אני אפרט את הנקודות בזיקה לדברים אותם ציין חבר הכנסת שמעוני.

אחת הנקודות החשובות בהחלטה שלנו על שינוי הסיוע לשנת 1976 היתה השאלה אם צריך לשנות לכל האוכלוסיה את רמת הסיוע בהתאם לקצב עליית מחירי הדירות, או הנתונים האחרים שמספיעים על רכישת הפתרון. כי תיאורטית אפשר היה לקחת גידול של 20% - 10% במחירי הדירות וללכת לכל הפתרונות. ההחלטה היתה לא ללכת בכיוון זה. בדרך-כלל לא שינינו את הסיוע במרכז הארץ. אם עשינו שינויים בגובה ההתייקרות הצפויה, הסיוע נעשה באיזורי הפיתוח. שם סיוע עולה מ-95,000 ל-130,000 ל"י, והלוואה עומדת מ-25,000 ל"י ל-45,000 ל"י. בתל-אביב, עם כל הצער, הסיוע של 40,000 ל"י לזוגות צעירים נשאר אותו דבר.

במערכת השניה שבתוך הקבוצות, שהן יחסית במצוקה קטנה יותר, בסינו להנחין בין החזקים יותר והחלשים יותר; בעלי הדיור לעומת חסרי דיור, וגודל המשפחה, והשינוי בערך יהיה כך. הסיוע הוא 90,000 ל"י כסיוע מקסימלי שווה לכולם, כאשר הביכוי נעשה על-ידי העובדה ש70% ממחיר הדירה נוכח ממחיר הסיוע שהוא צריך לקבל. עכשיו אנו עושם שני שינויים. כל אלה שהם חסרי דיור, יוכלו ליהנות מהלוואה מקסימלית של 120,000 ל"י בתנאי הסיוע של 3+. בירושלים תמיד, על כל רמת סיוע, עוד 10,000 ל"י. זאת אומרת, אלה שאין בבעלותם דירה יקבלו במקום עד 90,000 ל"י - 120,000 ל"י.

כאן כאילו יכולנו לעצור ולומר שהבחנו בין אלה שיש בבעלותם דירה ובין אלה שאין בבעלותם דירה. אבל קבלנו את ההנחה, שככל שהמשפחה גדולה יותר, היא צריכה לקנות דירה גדולה יותר, ולכן בקבע כלל, שגם בין אלה שהם חסרי דירה, ככל שהמשפחה עולה מעל 5 נפשות, גם היא בעלת דיור. תמשיך לקבל 90,000 ל"י; 6 נפשות - 100,000 ל"י; 7 נפשות - 110,000 ל"י; 8 נפשות ומעלה - 120,000 ל"י. וזאת למרות שיש בבעלותם דירה. אם מצרפו לזה את האלמנט של הדירה הקיימת, הרי שמרבית הסכום ילך למשפחות גדולות שהן בעלות דיור. זה כיוון אחד.

ד. אלפנדרי

הושמעה הערה לגבי אי-המעבר מהתאריך 1.4. בתוך התוכנית יש היום כלל, שמי שגר בתנאי צפיפות לפני 1.4, אם הוא נכנס ל-3+ לאחר 1.4, הוא מקבל את הזכאות. זה נמצא היום בתוך כללי התוכנית. יש שינויים גוספים בתוכנית, שהם שינויים של תולדה של המצב הקיים. הגיעו אלינו מקרים, שאדם גם בחדר אחד, לפעמים עם שירותים בחוץ, והוא איננו מצליח למכור את הדירה. רק לאחרונה הסכמנו לקבוע, לתקופה הזאת של הקושי, שמי שאינו מסוגל למכור את דירתו בשל מצבה התת-תקני - וזה רק חדר אחד - נשלים את ממן הסיוע גם בלי לדרוש ממנו למכור את הדירה; כי ראינו שזה לא אדם שהתכוונו אליו. זה כדי לאפיין דברים גוספים שבעשו.

אפשר לומר שיש בעיות כאלה גם בדירות נגות 2 חדרים ו-3 חדרים. כדי לפתור את כל הבעיות, דרושים אמצעים רבים. אבל זה מצביע על מידת העירבות שלנו במסגרת תקציב נתון ללכת בכיוונים הרצויים.

זוגות צעירים. אני מקווה שאין כאן אי-הבנה בקשר לפתרונות הניתנים להם היום. עובדה היא, שבתוכנית 3+ מסתייעים בערך 17% זוגות צעירים. יותר מזה, האפשרות לקבל סיוע להפרדת משקי-בית הוא משמעותי. משפחה בת 9-10 נפשות, שמתוכה רוצה לצאת החוצה זוג צעיר, מקבל סיוע לא כזוג צעיר, אלא כ-3+, מוקטן בגודל ההשתתפות שהמשפחה תתן. הסיוע לזוגות צעירים בתוכנית 3+ מתבטא פעמיים. (1) אם הם 3+; (2) אם זה הפרדת משקי-בית. אני תושב שאסדר לנו באופן כולל לומר שכל זוג צעיר שזכה ב-1400 בקודות זכאי לתוכנית 3+. זה לא. לזוגות צעירים יש אפשרות, אם הם ירצו לקבל סיוע ישיר לשכר-דירה, דהיינו לשכור דירה בשוק החופשי; זוג שצבר 1400 בקודות ומעלה יוכל לקבל השתתפות בסכום של 300 ל' לתודש, ו-350 ל' בירושלים. זה דבר חדש שיופעל מה-1.7 באמצעות בנק "מפתוח". זה לא שולל את זכותו לסיוע בתום 3 שנים בתוך תוכנית של משרד השיכון.

נושא הרדיוס הוא אחד הנושאים שאני חושש לקבוע את מסגרתו, את סדר-הגודל שלו, מפני שאינני בטוח שיש לנו אינפורמציה מדוייקת מהו היקף המקרים, כי חלק מהם גדתו וחלק מהם לא בקשו. קרה גם שבתנו סכום של 120,000 ל' והמשפחה נשארה לגור בצפיפות 3+. ראינו שחשוב לפתור את הבעיה למשפחה גדולה שגרה בצפיפות באותם תנאים, ובמקום לאלץ אותה להתליף את השכונה, חשבנו לאפשר לה להרחיב את הדירה על-ידי רכישת דירה סמוכה. זה הפתרון שנראה לנו הטוב ביותר, משתי סיבות: (א) כי הוא קונה דירה סמוכה; (ב) אתה גם לא מאלץ אותו עם השינוי הכלכלי לעשות גם שינוי חברתי גדול מדי. כאן גם עשינו שינוי, כי הרחבת הדירה בעשית על קרקע שכבר קיימת. אנו קובעים לו כללי סיוע אחרים, שקובעים את מצבו כמעט זהה לדדכש דירה חדשה בתום ה-50 מ"ר. מה שלא ממקבל על דעתנו הוא לסייע בדיוור למי שקונה דירה אחת ורוצה דירה אחרת בשכונה. כי אם מדובר בתוכנית להפרדת משקי-בית, זה פתרון טוב. הענין הזה של הדירה האחרת נראה לנו במקרים מסויימים דומה לדברים שהתוכנית לא התכוונה להם.

זה דבר שצריך להיבדק.

ה. שמעוני:

זה דבר בהחלט שולי במערכת. לא חשבנו למה בו צריך לעשות שינויים

ד. אלפנדרי:

מפליגים.

ד. אלסנדר

חשוב לציין עוד דבר, והוא החוזר. בתוכנית +3 החוזר בסדר. יש הדים, שהחוזר שהוא פונקציה של הריבית להלוואה ל-3+, חודג מגדר המוצדק. כי בדמה לי שבתחילת הנהגת התוכנית הריבית בעה בין 2% ל-3%. 3% הוא מענק ברור לכל. צריך לזכור שבמקביל להחזר הנסוך הזה, שהוא עד 300 ל' לחודש, שכר-הדירה ב"עמידור", עם העדכונים של האינדקס מדי שנה, עלה פעמיים. פעם אחת ב-44% ופעם שניה ב-23%. החוזר אומר כמה צריך לשלם לתודש על-חשבון החזרת המשכנתא. כשהוא מקבל 40,000 ל', הוא מחזיר 750 ל' לחודש; בעוד שזכאי ל-3+ ישלם 350 ל' בעד הלוואה של 120,000 ל'. זה יבטא את ההבדל בין אלה לזוגות הצעירים. ההלוואה לזוגות צעירים היא למשך 8 - 10 שנים, ול-3+ עד 15 שנים.

במסגרת האמצעים המוקטנים והמוגבלים

של תנאי +3 בצורה נסיונית - ואני מדגיש את הענין הנסיוני, כי אנו רואים את זה עדיין לא בצורה הסופית, ולכן התוכנית של שיקום שכונות לא תתבצע ב-1.7, אלא רק לאחר ה-1.10 השנה.

מה הוא הצורך שבגללו עיבדנו את

תוכנית הסיוע לשיקום שכונות? התוכנית האוניברסלית +3, כפי שאמרתי בהתחלה, פונה בצורה של כללים לאוכלוסייה רחבה מאד ונצורה מפורזת היא מסייעת לאנשים, לפי רצונם להסתייע. יכול להיות אחד בשכונת האסבסטונים בקרית-יונל, או בשכונת ג' סי כהן, אבל גם אלה הם מוקדים של בעייה חברתית שהתוכנית אינה פונה אליהם כאיזור בשכונה. היא פונה לכל מי שגר בתנאים כאלה בכל רחבי הארץ. יש כ-160 שכונות ברחבי הארץ, שדומות לג' סי כהן, אסבסטונים וכו'. אמרנו שצריך לנסות לגבש תוכנית שתפעל על שכונה, ואולי תשיג את המטרה, לא רק של סיוע למשפחה בצפיפות, אלא של חיסול בעייה באתר מסויים. ואז אמרנו, על תוכנית כזו יש פחת במטרות מסוגים שונים. למשל, אם אני מבין את עיקר הכתוב בחוברת שהכין זהב"י, זה לא מתכוון למונחים הרגילים של +3. הם חושבים שבסדרי העדיפויות צריך לקחת משפחות בנות 8 ו-9 נפשות בדירה, כאשר אנו פונים לשכונות. בשכונות אלה המשקל הגדול הוא לא של משפחות בנות 14 נפשות. שם יש בעייה של קשישים. הקשיש אינו רואה עצמו עובר לנוה-יעקב. הוא רוצה להשאר בשכונה עד יומו האחרון. כ-40% מתושבי אותן שכונות הם לאו-דווקא +3. יש בתוכם משפחות בנות 8 ו-10 נפשות, וזה לא העיקר. למרות הכל, סך-הכל המצוקה שגלומה בשכונה כזו מחייבת טיפול מרוכז, וכאן מתעוררת שאלת היכולת שלנו לטפל בשכונות אלה. קל מאד להוציא חוברת, למכור אותה, ובסופו של דבר אין לה כיסוי. הכיסוי המעשי צריך להיות בנוי מכמה אלמנטים: (1) הידע הספציפי של הזכונה הזאת. בטיפול בשכונה אתה צריך לדעת יותר; (2) בטיפול בשכונה צריך להיות מסוגל לתכנן את הפתרונות. אם אתה מסוגל לפצות אנשים ואם לא, ולפתור את הבעייה של האנשים במקומם. אם אתה יכול לפתור את הבעייה של האיש במקומו, זה הדבר הטוב ביותר.

אין לי כל ספק שמשרד השיכון,

ככל שיוכל בעזרת ועדת העבודה והתקציב שעומד לרשותו, ינסה ללכת בכיוונים אלה, כי אלה הם הדברים שאנו רואים בהם תוצאות חשובות. על-כל-פנים, הדבר החשוב כאן הוא הידע של הנתונים ויישום הפתרונות. לדבר הזה מצטרף גם אגף הפרוגרמה של משרד השיכון. לכל מערכת הפתרונות האלה צריך להיות גם כיסוי. כי ככל שאתה מגיע לאנשים שיש להם בעיות, צריך להיות טיפול תמידי; צריך להיות מרכז פרוייקט לאותה שכונה, שהיא בדרך-כלל "עמידור", וצריך שיהיה לזה כיסוי בתהליך מקוצר. לכן, התוכנית הזאת תופעל ב-1.10, ואנו מקווים שנוכל להפעיל את העניין.

הרשות לבינוי ופינוי. אינני רואה

את עצמי בר-סמכא לענות על כך, כי מר ויינשל טיפל בעניין זה. החשיבות היא לא אם קיימת רשות כזו או אחרת. איננו חושבים שמשרד השיכון יקים

ד. אלפנדרי

איזה שהוא ארגון שיטפל בשכונות אלה. צריך שייקבע סיוע לאותם סוגים. בתוכנית הזאת גלומה אפשרות לתת לקשיש סיוע בשכר-דירה. זה יופעל גם כן באותה תוכנית. אם בצליח לעבוד לפי ההצעות לפתרונות שציינתי, יהיה לנו פתרון לשאלה כיצד לטפל. בשכונות אחרות.

מ. זורע:

נגיעת המינהל בנקודות שהוצגו כאן היא מועטה יחסית. אינני בקיא עד פרטי הפרטים, הייתי אמור לבוא לישיבה עם מר מלמון, שהוא בקיא בהם יותר ממני.

אני רוצה להעיר מספר הערות. ראשית, אנו יושבים בבית המחוקקים הישראלי. יש חוק בינוי ופינוי, שהוא מעולם לא יושם. כשמר אלפנדרי מדבר על בינוי ופינוי, אינני יודע על מה הוא מדבר. ברור לי שהוא איננו מדבר על החוק. אני סבור שאתם צריכים ליטול על עצמכם שינוי החוק הזה.

במסגרות חוקיות יכול המינהל לתרום לבעיות שהוצגו כאן על-ידי הרחבת מתן הפיצויים ולתת בונוסים. במסגרת בלתי-חוקית, שזה החלטות אדמיניסטרטיביות, הן כל-כך דינמיות, שאפילו אתם אינכם מצליחים להדביק את הדינמיות של עצמכם.

לגבי גוף כמו המינהל, שמבקר המדינה הדגיש שאסור לו לתת מתנה בעד מיל, זה כובל את ידינו מלמעלה עד למטה. לכן, נקודה ראשונה היא ענין החוק, וצריך לתקן אותו. עשו ממנו מה שאתם רוצים, אבל אל תעשו ממנו חוזק.

נקודה שניה. המינהל נוגע בכל המערכת שהציג מר אלפנדרי בפנינויים משלושה סוגים. התרומה שלנו לגבי שכונות היא שכונות. אנו מוכנים לתת לכל אחד, בהמלצת משרד השיכון. למשל, לציגל מ"עמיגור" נתנו שכונות בקרית-מוצקין. איננו רוצים להרוויח בשכונה הזאת. אבל השכונה משתנה, היא שכונה חדשה והיא נותנת פתרונות לכל אלה שבאים במסגרת התוכנית 3+ או במסגרות אחרות. המינהל יכול בענין שכונות לתת תרומה ולא להרוויח בכלל על קרקע. אני חושב את זה לדבר גדול, שהמינהל ככזה יכול לתת, כי המינהל הוא בעלים של קרקע, ואין ערך שלילי לקרקע. הפינויים עולים על מחיר הקרקע, וזה גורם לציפיות, שלא כולן מוצדקות. גם שכונות חלשות מצפות שבעוד שנה ערך הקרקע יהיה מיליון ל"י.

מ. גז:

השכונה שנתת לציגל היא לאנשי קרית-מוצקין?

מ. זורע:

כן. שם מדובר על 300 משפחות, שאפשר לעשות מזה 3,000. הקשיים שהיו לי מבחינת יחסים אדמיניסטרטיביים במתן אפשרות כזאת לציגל היו ~~עשייתם~~ שלא יכולתי להתגבר עליהם. למשרד השיכון עצמו היו פקפוקים משלנו ב"עמיגור". משרד השיכון שינה את הטון ואמר: לכל חברה שתסכים. יש דבר אחד שמגביל והוא, שלא ניתן לאף אחד שכונה על דייריה. אם נכוינו בענין זה מרותחים ואנו חוששים מצונננים, אז באים למשפחות אלה וזורקים אותן. כי שם הצורה היא המוד העיקרי. לעומת זאת בסולל-בונה התנינו תנאי מפורש בחוזה, שכל פתרון שלא יתקבל על-ידי הדיירים, לא יתקבל על-ידינו. כשכבר גומרים עם הדייר ומסכימים ל-40,000 ל"י, הוא אומר 100,000 ל"י, וסולל-בונה לא יוצא מזה. לשבתו של סולל-בונה ייאמר, שהוא לא מנסה לפעול בגד הדיירים בכוח. בדרך-כלל יש דיירים שפינויים יעלה יותר מאשר ערך הקרקע, - על הפרט הזה אינני יכול לענות עכשיו. במקרים שהפינויים ישתוו, אני מסכים, ובמקרים שהפינויים יעלו פחות מערך הקרקע העתיד, אני ודאי מסכים. זה באשר לשכונות.

ת. שמעוני:

איך מעריכים את זה?

מ. זורע:

השמאי הממשלתי מעריך את זה לפי התוכנית העתידה. כלומר, השמאי יכול להעריך על-פי תוכנית עתידה, אם כי הוא לא אוהב לעשות את זה. הוא גם מתנה בהתניות רבות אם זו תהיה הנקודה הבאה לפינאנסיים של פולשים. אני מדבר על שכונות כמו עמידר ביפו ושכונת הארגזים. שם יש לבני קשיים משני מובנים. האחד, החוק מחייב אותנו לנהוג מנהג בעלים סביר. מנהג בעלים סביר הוא חוק של ימי הביניים, ששם בעל האחוזת היה הולך עם צרור מפתחות של כל המקומות שלו ובסיוור רגלי של חצי יום היה עובר כל פרט ופרט. מנהג בעלים סביר על 93% מאדמות המדינה לא יתכן אצלנו, אפילו אם יכפילו וישלשו את מספר עובדי המינהל, הפיקוח כאן לא יעזור. אם אינך מבקר בכל גוש או חלקה כל יום, מנהג בעלים סביר לא יעזור. המשטרה דורשת מאתנו לנהוג מנהג בעלים סביר. בשעתו פניתי ליועץ המשפטי לממשלה מר שמגר, וגם לפרופ' ברק, שיגדיר ויוציא את המינהל מכלל בעלים סביר, ויאמר לנו שאם תוך חודש אנחנו מגלים פלישה, אפשר לבקום בשיטת הכולדוור. הוא הסכים לזה והיום הוא נסוג, כי אי-אפשר להבדיל.

בכל מקרה שמתגלה אנו מוציאים צו מניעה ואחר-כך צו הפסקת עבודה. לאחר שיש לנו צו הפסקת עבודה, אנו נתקלים בכמה מקרים שמשטרת ישראל אינה בענית. לדוגמה, העיירה שלומי. הסכמנו להעביר שם את הכביש, שהוא יופרש לצרכי ציבור והוא יירשם על שם המועצה המקומית. והנה, שלושה אנשים שונים העמידו קיוסקים על הכביש בהיתר של ראש המועצה. כאשר אמרנו ששלומי היא אמנם עיירת פיתוח, אבל לא כל דאלים גבר בשלומי, קבלתי הוראה חד-משמעית משני שרים, ביניהם שר המשטרה, שאמרו לי להפסיק. הרמתי ידיים. מה לי כי אלין על החאפרים' או על אנשי המאפיה בשכונת הארגזים בתל-אביב?

אני עומד בפני דילמות מהסוג הזה כמעט בכל מקום. גם במקומות אחרים אני מקבל הוראה אדמיניסטרטיבית לא להפעיל את החוק. אני מניין היטב את משטרת ישראל, כאשר מעליה פוסחים על שני הסעיפים בעניינים מסוג זה, היא עומדת וממתנינה. ההיענות שלה להוציא דייר מדירתו ולזרוק אותו לרחוב היא היענות מועטה, וזה טבעי. אבל כשבאה הוראה מה"ביג בוס", זה לקח לרבים. זה עידוד. זה באשר לפינאנסיים של פולשים.

באשר לדמי פינאנסי, יש מפתח מוסכם בין משרד השיכון ובינינו. אנו עומדים במפתח. כל אימת ש"עמידר" מעלה קריטריונים, אנו מישרים את עצמנו בפינאנסיים. יותר מזה איננו יכולים לשלם. וכאן אני מרגיש את עצמנו כמעכבים פינאנסיים. אומרים לי: הוא רוצה 60,000 ל"י, מותר לך על-פי הקריטריונים, והקריטריונים מביאים בחשבון את הכל, ואם זה כך וכך, עוד 20% - 25%. במספרים בקיא מיכה טלמון. הגענו לקריטריונים הגדולים ביותר שעוד מותר לנו. הקריטריונים האלה ב-80% או יותר של המקרים אינם מספקים את דרישות התובעים. מה אפשר לעשות בנדון? אני כאדמיניסטרטור קצרה ידי מהושיע, מפני שיש עלי בקורת מצד ועדת הכנסת של הכנסת, שאומרת: באיזה רשות אתה מחלק מתנות.

הפסקתי את זה בפרוייקט כמו קרית קנדה. זאת אומרת, אני מותקף מצד אחד, שאסור לי לחלק מתנות גם מבחינה סוציאלית. לא אני ממונה על זה. ממזגים על זה משרדים אחרים. בקרקע יש החלטה חד-משמעית, שקרקע אתה תתן לפי החלטת השמאי. זה מצבי מצד אחד. מצד שני, בכל ועדה שעוסקת בצד הסוציאלית של העניין, באים אלי בטענות. אני אומר שקצרה ידי מהושיע, וידכם יותר ארוכה בעניין זה, כן ועדת העבודה, שמטפלת בדבר מאספקט סוציאלית. לי אסור לתרום תרומות. מצד שני קוראים אותי לסדר, באיזה רשות נתת מתנות.

מ. זורע

אני רוצה להציע כאן הצעה, אם מותר לי.
לפני שבוע התקיימה ישיבה של ועדת השרים לענין ערי הפיתוח, ושם הצעתי
שתתקבל החלטה מטעם ועדת שרים לענייני ערי פיתוח, שהוועדה פונה למועצת
מקרקעי ישראל, וצריך למצוא כאן גיסוח כדי שלא יכלול קטגוריות לא
רצויות, שיהיה פחות קשית, להורות למינהל להיות פחות קשוח בענין
הפיצויים. אבל אסור לי לתת מתנות.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: מי קובע את הקריטריונים של הפיצויים?

מ. זורע: מינהל מקרקעי ישראל, משרד השיכון
ו"עמידר".

אלפנדרי:

בחלק מהשכונות יש לאנשים, במידה
מסוימת של צדק, ציפיות. אם מטפלים
במעברת פאן-לון - בת-ים כשכונה משוקמת, ברור לדיירים במקום שהם
במצאים ליד פאן-לון ושהקרקע תהיה פעם שונה יותר. אני חושב שמר
שלפון ואנשיו צריכים לבדוק מחדש את ענין הפיצוי עם הזיקה לערך הקרקע.

מ. זורע:

אדוני איש, בגלל הסמיכות לפאן-לון,
רצח יותר כסף. אני סבור שאסור להתיר
את זה מטעם המדינה, ואני מדבר כאזרח המדינה. האיש נמצא בתחתית סולם
הדירור והוא טוען שאין לו כסף. במקרים רבים מסתבר שיש לו כסף, אבל
אני לא אלך לחקור. גביה שאין לו כסף, מה יותר פשוט מזה, שלאור
התנאים שבהם אתה גד, אנחנו ניתן לך תמורת זה דירה ותו-לא? אני
במקומו הייתי אומר שזה הוגן, כי הוא מרוויח דירה. אבל לא, הוא רוצה
דווקא ליד פאן-לון. אני חושב שלמדינה אסור לתת יותר מזה, כי זו
תהיה מדינת סעד שאין לה מהייצור שלה לתת סעד. אין כל סיבה שהוא
יקבל דירה ליד פאן-לון.

ח. שמעוני:

זה סותר את דבריך לגבי התוכניות
העתידיות. האם תציע לו דירה גם

במקום שעוד הקרקע הוא אפסי?

מ. זורע:

אני מציע שמדינת ישראל תתן דיור הולם
לתושבים שהיים בתנאים של תת-דיור.
אם יהיה לו דיור מרווח ונכון, עם בדנדה על הדשא לילד וכה הלאה, זה
צריך להספיק לו. מגיעה לו דירה לפי היכולת של המדינה, ושמתם כאן
על התוכניות.

אני מדבר על האספקט של הקרקע מתחת
לדירה. משקל הקרקע במקומות המרכזיים ביותר בתל-אביב הוא עד 30%
מסחיר הדירה. זה במקומות יוצאים מן הכלל, וגם בפאן-לון זה מגיע
ל-30%. בשוק החופשי משקל הקרקע מערך הדירה הוא 60%. אני מתחמק
מהבעייה הזו, כי לא האספקט הזה עומד לדיון. לך מספיק אם כל המשפחות
שגרות בתת-דיור יקבלו דיור הולם. מר אלפנדרי אומר שהוא רוצה רווח
מהקרקע, מפני שהוא גר באיזור המלון. אבל אני מציע לא להתייחס עכשיו
לענין פאן-לון.

בתקבלה

ועדת השרים לענין ערי הפיתוח המליצה
למינהל עוד בטרם/החלטה של ועדת שרים. דיווחתי למועצה שעומדת להיות
פניה כזו. עכשיו אני מעלה את הנושא על סדר-יומה של המועצה.

ח. שמעוני:

לפי דבריך, מה שהיה לדוגמה בנחלאות,
הם אמרו: אנחנו מוכנים לפנות אותך
בתנאי שבעל הבית ימכור. עכשיו הענין לא זה.

מ. זורע:

אתה לא מדבר על קרקע בבעלות המינהל, אלא על מקומות אחרים. שם יש גם בעל-בית. שם הסכמנו עם משרד השיכון שהם קונים את הדירות ואנחנו בעלים.

ת. שמעוני:

אבל המינהל היה צריך לקנות את זה מבעל הבית.

מ. זורע:

בניח שברמות או בגילה משרד השיכון מציע דיור לאותו מפונה מהשכונה הזו.

אגב, שם לא הוחל חוק הבינוי והפינוי. אבל לא ביצעו את זה, לכן העבין בשאר כמו שהוא.

אני בדילמה אחרת בענין זה. אם אני

אקנה קרקע לטובת המינהל בשם המדינה - ואני קונה קרקעות מסוג זה - אני אוציא במשך חודשיים את כל תקציב הרכישות של המינהל ואז תבוא ועדת העבודה ותדרון על גאולת קרקעות סביב ערי הפיתוח ותטיף לי מוסר מדוע זה לא נעשה מרצון אלא מהפקעה. אינני רוצה להעמיד כאן את המינהל במרכז הדיון. המינהל כאן הוא שולי. ברוב המקרים זה 30% ובמקרים אחרים זה 10%. אתם מדברים אתי על 10%. אני מדכן להתכופף לכללים.

ד. אלפנדרי:

בעיית הפיתוח למשפחה במדדת במזומן.

מ. זורע:

מה שתבר הכנסת שמעוני אומר מודגש היטב. כל ההלוואות שהוזכרו על-ידי

מר אלפנדרי וביתנות על-ידו אינן יכולות לבוא בחשבון בשביל משפחות חסרות אמצעים. זו עיקר טענתך. באפשרותי לתת לפי קריטריונים מוסכמים, וחזקה על משרד השיכון שהוא לוחץ עלינו. היום התישרנו פחות או יותר. אנחנו לא בצליח לענות על כל הציפיות. אני בן לעם עני ואינני חושב שמגיע לאותו איש לקבל לפי הציפיות שלו.

היו"ר ש. ארנלי-אלמוזלינו: מה עושים במקרים כאלה?

מ. זורע:

אם המינהל לא ירונה על רה-פינוי ובינוי של מעברה, כבר נתתי את הסכמתי

מראש. אמרתי מראש שהמינהל מסכים לזה. אין באפשרותו לתת לפי ציפיות המפונה.

ר. יעקבי:

ברצוני למסור פרטים על טיפול יחידת המשטרה בנושא פינוי פולשים, כדי

להבהיר את עמדת המשטרה ואת פעילותה. משטרת ישראל רואה את תפקידה בנושא זה לסייע למחזיק מקרקעין כדין, שזכותו הופרעה על-ידי פולש. משטרת ישראל פירסמה לפני שבתיים פקודה במסגרת הפקודות של המטה הארצי, שמספרה 120105, שמתרגמת בצורה אופרטיבית משטרתית את הוראות חוק המקרקעין בנושא הפלישה. אין משטרת ישראל צריכה לפעול בנושא זה. המשטרה מסייעת בפינוי הפולשים לאחר שהתברר לה שהתקיימו שני התנאים המשלימים האלה: (1) פלישה מריה, 24 שעות. בקשר ל-24 שעות הוספנו סעיף שני האומר: "בהסגת גבול תסייע המשטרה אף אם במסרה הודעה לאחר 24 שעות...". (2) שלא מדובר בסכסוך אזרחי. אנחנו גם מבקשים מהגורמים המחזיקים במקרקעין כחוק שלא יתנהגו באלימות ויאמרו שאחר-כך המשטרה תספול בזה במסגרת הטיפול הכולל. אנו מבקשים שהם יספלו בענין בצורה היעילה ביותר. אנחנו גם מבחינים בין פינוי אדם בודד לבין פינוי משפחה עם הרבה ילדים, בין פינוי קבוצה גדולה לבין פינוי בשים הרות. אנו לוקחים בחשבון גם את הצד האנושי של כל המערכת הזאת.

ברשות היושבת-ראש, ברצוני לתת סקירה

בת כמה דקות על פעילות המשטרה בכל רחבי הארץ בנושא הפינוי, כדי לבסות לשנות את התדמית שיש למשטרה, שמקבלת הוראות מלמעלה, היא אינה עושה דבר ומחכה שהדברים יסתדרו.

ר. יעקבי

אתחיל בהרצליה: בתאריך 7.5.75 פלשו 15 איש ל-4 דירות בשכונת בטיש. הופעל כוח משטרה להוצאת הנשים, שחלקן היו בהריון; ב-16.6.75 פלשה אשה למעברת גוף ים, לצריף המיועד להריסה. האשה פונתה ללא שמוש בכוח; ב-19.6.75 פלשו 7 אנשים לצריף אסבסטובים בהרצליה, בתוכם 2 נשים בהריון. הופעל כוח לפינוי הנשים; ב-17.2.76 ביתן צו פינוי ל-20 איש באור-יהודה. מאחר שהצודים הגיעו להסכם, המשטרה לא נאלצה להשתמש בכוח. בחודש מרץ היתה פלישה של 16 משפחות בגני התקוה, והן פונו בהסכמתן. ב-22.5.75 פלשו 2 משפחות לשתי דירות בגני התקוה. המשפחות הנ"ל חתמו חוזה עם "עמידר" ונשארו במקום; ב-23.5.75 פלשה משפחה לדירה של "עמידר" באור-יהודה ובהסכמת "עמידר" נשארה במקום; ב-10.7.75 פלשה משפחה לדירה בקריית גיורא, ולפי הסכמת "עמידר" נשארה במקום; ב-26.8.75 פלשו 5 משפחות בקריית אונו. הן פונו לאחר משא-ומתן ולא הופעל כוח; ב-28.9.75 פלשה משפחה בגבעת שמואל ונשארה לדירה, בהסכמת "עמידר"; ב-6.11.75 פלש אדם באור-יהודה. הוא לא פונה ולא הופעל כוח, מאחר שבכנס 6 חודשים לפני שהודיעו למשטרה. ב-18.5.76 פלש אדם באור-יהודה ופונה בהסכמתו ללא שמוש בכוח.

מרחב יפן. (1) חברת "חלמיש" בקשה פינוי פולשים ב-19 מקרים; (2) חברת "עמידר" - לאור פניותיה של החברה ב-8 מקרים, פונו פולשים מדירות אטומות שהוחזרו לבעלות "עמידר". בשני מקרים נוספים, לאור המצב המשפחתי של הפולשים, נמנעה חברת "עמידר" מלדרוש פינוי האנשים בכוח והודיעו כי יבקשו בצעדים אזרחיים או במשא-ומתן עם הפולשים.

הטענה כלפיכם היא שהמשטרה לא צריכה לנהל משא-ומתן, היא צריכה למלא אחרי

היו"ר ש. ארבל-אלמוזליצ'ב:

ביצוע החוק.

אני שואל להיפך, מדוע המשטרה לא מנהלת משא-ומתן? לפי דעתי הם מעט

ח. שמעוני:

מאד מנהלים משא-ומתן.

מהמקרים האלה מתברר שאחוז גדול של אנשים פונו מהמקום בלי שישמש בכוח. אם ייקבע על-ידי פורום גבוה שמסרת ישראל חייבת לבקום בצעד כזה, זה דבר אחר. אינני רוצה להתייחס לזה, אבל אגן עושים את זה. אם נוציא את האנשים בכוח, אינני יודע מה תהיה תדמיתה של משטרת ישראל.

ר. יעקבי:

אני חושב שעליכם להמשיך לנהוג כפי שאתם נוהגים עכשיו. זה בסדר.

י. ז'א. אמיר:

לגבי המחוז הדרומי - במרחב ירושלים היו שני מקרים. (1) בסוף אפריל 1976 פלשו כ-30 זוגות צעירים לבית בלתי-גמור בשכונת פת. המשפחות ישבו במקום במשך שלושה ימים תוך מגעים שוטפים של הגורמים ממשרד השיכון. כאשר נכשל המשא-ומתן, הוגשה תלונה למשטרה ביום השלישי. המשא-ומתן בין הפולשים לבין קציני המשטרה, כדי לשכנעם לעזוב את הבניינים ללא שמוש בכוח, נמשך כ-4 שעות. כאשר נכשל המשא-ומתן, פונו הפולשים בכוח על-ידי כוח משטרה. (2) בתאריך 23.5.76 פלש זוג צעיר לבית ברחוב ע"ה בשכונת מוסררה. הם שוכנעו על-ידי המשטרה לפנות את הבית מרצונם הטוב.

ר. יעקבי:

מרחב הגלב - תחנת באר-שבע. (1) בתאריך

24.2.75 פלשו 18 זוגות צעירים לבית שנמצא בשלבי גמר. הוגשה תלונה על-ידי הקבלן ולאחר מו"מ פינו הפולשים את הבית; (2) ב-14.1.76 פלשו

ר. יעקבי

11 זוגות צעירים לבית בשלבי גמר. המשא ומתן נמשך שלושה ימים ובהתערבות גורמים אחרים באומו הפולשים לעזוב את הדירות. כעבור מספר ימים חזרו ופלושו שוב. לא הוצבו שומרים למניעת פלישה נוספת. המשטרה הוציאה אותם וכן נפתח תיק פ.א. 332/76. התיק הועבר לתביעות; (3) ב-15.1.76 פלש זוג צעיר לצריף. הוא הוצא בכוח על-ידי המשטרה. (4) ב-21.1.76 פלשה משפחה לבית גמור המיועד לעולים. המשפחה פונתה על-ידי המשטרה ונפתח תיק; (5) בבאר-שבע אירעו כ-25 פלישות בוודות וכשהופיעה המשטרה עזבה הפולשים את הדירות מרצונם הטוב.

אותם אנשים בקשו מאתנו להוציא אותם. לא ברצון גדול השתמשנו בכוח כדי להוציא את האנשים. נשאלת השאלה אם לא ניתן למנוע את הפעולות האלה. אפשר לבוא ולהודיע לנו שיש דירה פנויה, ואם יש צורך לשכן את האיש, יש לשכן אותו. אבל אם הוא יחכה עוד שבועיים-שלושה, ודאי שיכנסו לשם. יש פעולות שמפריעות לעבודת המשטרה. בעל הבית חייב לדאוג לרכושו ולא להסתמך על המשטרה.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזליב: איך הוא ידאג לדכושו?

ר. יעקבי: הוא צריך את הרכוש בשביל להרוס ולבנות עליה, או לאכלס אותו. יש שורה של מקרים שבהם יכול להיווצר מצב כזה. אם יש מצב כזה, שיהדיעו לנו. יש הרבה מאד מקרים של הסגת גבול.

בתחנת אשקלון הוגשו בשנת 1976 15 תלונות על פלישות. לא נפתחו תיקים. בכל המקרים עזבו הפולשים את הבתים. במקרה אחד בלבד הוצא האיש בכוח.

במרחב המרכז, תחנת ראשון-לציון - בשנת 1975 גרשמו 13 מקרים. בשנת 1976 עד סוף מאי, גרשמו 25 מקרים. כל הפלישות היו פלישות של בודדים, אשר רובם פיזו את המקום לאחר שיחת שיכנוע. 3-5 מקרים נעשה הפיגוי תוך שמוש בכוח סביר.

תחנת רחובות. (1) 62 זוגות צעירים פלושו לדירות, בעיקר דירות לזוגות צעירים ביבנה ובגדרה. פונו לאחר משא-ומתן ותוך שבוע; (2) משפחה בודדת פונתה בגדרה לאחר שבוע; (3) בגדרה היו 4 מקרים של פיגוי פולשים בהתאם לצו מבית המשפט.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזליב: פרט לכך שכל בעל רכוש צריך לשמור על רכושו, מה אתם מציעים לעשות כדי להתגבר על התופעות האלה?

ר. יעקבי: אם אדם פולש לרכוש ששייך לאדם אחר, אנו מוכנים לתת על-פי החוק את הסינוע המשטרה ולפנות את הפולש, ואת זה אנו עושים במקרים לא מבוטלים; וזה בניגוד לתמונה שהצטיירה כאן בפגישה הקודמת.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזליב: האם יש מקום להמליץ על הארכת הזמן של 24 שעות פלישה מריה?

ת. אורגשטיין: זה לאו-דווקא 24 שעות. גם אם מדובר על יומיים או שלושה, כשאדם נוסע מחוץ לעיר, אנו עדיין מטפלים בזה, כשמדובר במסגרת זמן סביר. 24 שעות זו טעות.

א. דגיבנו:

אנחנו מתהללים בהרגשה, וזאת בשל
העובדות הקיימות, שאין אפשרות לדעת
מה נעשה במשרד השיכון בכל מה שקשור למשפחות ברוכבות ילדים. משרד
השיכון אינו יכול לומר כמה פתרונות הוא הגיש בשנה שעברה, כמה פתרונות
הוא מעמיד בשנה הבאה, וכמה בעיות דיוור של משפחות גדולות הוא עומד
לפתור. יש לנו הרגשה, שהנושא הזה עומד בתחתית הסולם. יש בארץ
2,100 משפחות שבהן 8 ילדים ומעלה. לרשות משרד
השיכון עומד תקציב של 5 מיליארד ל"י, ואנו מבקשים מהוועדה לומר משהו
למשרד השיכון כדי לעזור בפתרונות. בענין הנתונים, יכול משרד השיכון
להביא לידי 20,000 פתרונות דיוור, ואנו שואלים כמה זמן חושב משרד
השיכון תימשך המצוקה של המשפחות האלה?

תוכנית 3+ יצאה בספטמבר 1973.
הלכנו ובדקנו מה קרה בתוכנית זו במשך שבתיים וחצי, מספטמבר 1973
עד סוף פברואר 1976. גילינו שבתוך 16,000 מבקשים אושרו 9,161 בקשות.
מתוך אלה 45% בלבד היו משפחות ברוכות ילדים - 55% היו מאפס עד 3
ילדים. הלכנו לבדוק את ענין מימוש הזכות וגילינו שמתוך 4,000 מיצת
את זכותם רק 1 ל-4, ובתוך הקבוצה השניה מיצו את זכותם רק 3 ל-4.
עוד גילינו, שבינתים מצוקת הדיוור מאפס עד 3 ילדים היום היא רק 1
ל-25 משפחות. מתוך 25 משפחות מאפס עד 3 ילדים רק משפחה אחת סובלת,
בהשוואה לקבוצה הזאת, שבשנת 1968 היתה 1 ל-2 והיום 1 ל-3. כל
משפחה שלישית סובלת ממצוקת דיוור. בדקנו איך גדלה הירידה הזאת
וגילינו שהפתרונות לא באו ממשרד השיכון.

בחוברת שלפניכם אנו מציעים שלוש
אלטרנטיבות, שאומרות באופן ברור שיש ללכת צעד אחרי צעד תוך 5 שנים
לפתרון הבעיה. לאור העבר ולאור המפגעים שקיימים בשיכונים הגדולים,
אנו אומרים שיש עכשיו סיכוי לעשות תוכנית כלשהי, שתגיה מחוברת
לשירותי תשתית יסודיים, כדי שלא ייווצרו המפגעים המוכרים לנו. צריך
לדאוג שלא יאכלסו 200 ילדים בבלוק אחד. אנו מבקשים לקרוא את החוברת
שהכנו, ומקווים שמשרד השיכון יענה לנו לשאלה מה הוא מתכוון להציע
ל-2,100 משפחות שבהן 8 ילדים ומעלה, לכמה מהן יימצא פתרון. שנית,
כמה בעיות הוא פתר בשנה שעברה. משרד השיכון טוען, שהוא אינו יכול
לשלוט על הדיווח מהשדה. אלה הדברים אותם מיקדתי בקצרה.

מר יפה:

לפי הנתונים שלנו, שעובדו די טוב,
אנחנו בדעה שהתוכנית 3+ לא נתנה
מספיק למשפחות ברוכות ילדים. צריך לשנות את הקריטריונים. שנית,
משרד השיכון אינו ערוך מבחינת הענין המקצועי של התכנון והטיפול
בשכונות גדולות. אין להם אף ענב סוציאלי אחד. אין למשרד השיכון
תכנון אנושי בכל המכשיר הזה שנקרא שיכון. מה שמתרחש עכשיו בגילה,
בוה-יעקב וברמות, תוך 3-4 שנים תשבו ותדונו כאן בבעיה ששכונות אלה
הפכו לסלאמס, וזה דור חדש. לא עירבבו שם בין עדיהם בקבוצות שונות,
והתמונה הכללית שם היא עגומה.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזליצני:

בוה-יעקב מנסים לעשות את זה והדבר
קשה כקריעת ים סוף.

מר יפה:

השירותים הקהילתיים בוה-יעקב
במצאים בצריפים, ויש פלישות לצריפים
כדי להשיג עוד בית-כנסת או חדר משחקים. מדובר על אנשים שצריכים
לגור בקופסאות אלה. התכנון האנושי לא קיים בתוכניות אלה ואין אנשים
במשרד השיכון שיכולים להציע תוכניות כאלה. לא רק שאין תקנה, אלא
אין מחשבה. לגבי משפחות ברוכות ילדים, מעבירים אותן מקופסה לקופסה
ותו לא.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

בדיונים קודמים עוררנו את השאלות האלה לא פעם, לגבי תכנון ושיקום מבחינת האיכלוס, איך צריך לשלב זוגות צעירים, עולים חדשים ואחרים על-מנת לאפשר את אותה אינטגרציה, ושבאותו בית לא יהיו כל-כך הרבה ילדים בבית-אחת.

ת. שמעוני: ומצד שני לא לשבור את הקהילה.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: כן. הם רוצים את החברה שלהם, את הגילאים שלהם, וכו'.

י. דרביצקי (יודין): וגם אם הם יוצאי אותן משפחות.

א. דנינו:

השאלה היא אם ללכת אחרי המאורעות ולהתמודד עם הבעיות, או ללכת לפני המאורעות. שנית, אנו מגישים הצעה, שלפתרון הבעיה לחמש שנים יש צורך ב-3 מיליארד ל"י. אנו מבקשים להקדיש לזה 9% מתקציב משרד השיכון כדי לפתור את בעייתן של 2400 משפחות. משרד השיכון טוען שיש לו עדיפויות אחרות. השאלה היא מה המחיר החברתי של העדיפויות האחרות.

ד. אלפנדרוי:

אני מסכים שהשאלה היא שאלה של עדיפויות. אינני רוצה לחזור על כל הדברים שנאמרו, ונוח לי להצטמצם באותה בקודה כפי שהועלתה על-ידי מר יפה, שהוא מומחה בתחום הסוציאלי, ומר דנינו, שהוא בעל נסיון רב. אין כל כוונה להתחמק מהדבר כפי שהוא נראה. על-פי הגדרה, הסיוע בתוכנית 3+ לא יועד למשפחות בנות 14 ו-15 נפשות שגרות בחדר אחד ושהן חסרות הכנסה. הסיוע לא יכול היה להיות מיועד להם, כי על-פי הגדרה 3+ מיועד למי שגר בצפיפות ויכול להסתייע בהלוואה לפתרון היקר יותר. זה אינו יכול לענות למקרים אלה. זה דבר אחד.

מה שאינני רוצה לבטל, זה את האספקט המובע. האספקט המובע הוא בטיפול באותן משפחות. אינני יודע מה הוא משקלו של האספקט הסוציאלי, מה עוד שבנושאים חברתיים אינני יודע לומר מספרים ברורים. אם אתה אומר שזה יהיה גמור בעוד 20 שנה, בבקשה.

יש עוד בעייה אחת, והיא מבנית המוסד גם לסוציולוגים. המשפחה אינה רוצה לזוז ממקומה, כי הערכים שאתה מבססה להקנות לה אינם מקובלים עליה. זו מערכת עדיפויות, שלגבי חצי או שליש מן האוכלוסיה הזאת כלל אינה מדברת, וכדי לפעול ולדבר אליה אתה צריך לפעול במערכות הרבה יותר גדולות, כולל בחינוך.

המערכת השניה היא מערכת השמוש בדירות בשכירות, והיא קיימת. יש לנו בעייה של איסוף האינפורמציה כמה משפחות הן אלה. אצלך משפחה צפופה היא מ-8 נפשות ומעלה, ואצלנו מ-4 נפשות ומעלה. קיימת גם המערכת של טרנספור. יש דירה של 3 חדרים, 4 חדרים וחדר אחד. מערכת האינפורמציה אינה מסודרת, ואנו עושים עכשיו עבודה עצומה כדי להתארגן בכיוון זה. אני חושב שהדיונים שניהלנו בענין זה היו מקצועיים. במקום שאנחנו יודעים, אנחנו אומרים, ובמקום שאיננו יודעים, אין ברירה.

שאלת העדיפויות היא בהחלט משמעותית, כשאתה אומר ש-500 מיליון ל"י יפתרו בעייה של משפחות בנות 10 נפשות ומעלה. תקציב הסיוע של משרד השיכון הוא 1.7 מיליארד ל"י, ואתה מדבר על שלישי מתקציב הסיוע. סדרי העדיפויות השונים בותבים את הזכות, ואנו בקרעים בין השיקולים. 500 מיליון ל"י מול 5 מיליארד זה לא הרבה, אבל הבעייה היא על-חשבון מה הדברים האלה הולכים, ואינני אומר שמה שאתה אומר אינו חיוני. אבל אני אומר שערכם היחסי הוא לא פחות חשוב.

ד. אלפנדרי

הנקודה האחרונה היא היכולת המקצועית של משרד השיכון להתמודד עם הבעייה השכונתית. על-פי ההגדרה, משרד השיכון אינו חושב שהוא יכול לשאת על עצמו את כל הבעייה השכונתית. הבעייה השכונתית מורכבת מהעדה, מהעיר, מהשכונה, ואיבנו גטוים שאנו יכולים לשאת בכל. הקטע שאנחנו יכולים להתמודד אתו, זה בקנע במערכת כלים שהיא יותר קרובה לשכונה מאשר המשרד הראשי. לצורך זה קיימות חברות כמו "פארם", "מלמיש", "עמיגור" ו"עמידר", שמתלבטת עם גודל הנכס ועם שאלת הטיפול הקהילתי שהיא יכולה לתת, ואין לזה סוף.

מה שאני אומר הוא, שיש לנו בסיון. אמרנו לוועדות האיכלוס, אין כל סיבה לומר שלא בנותנים דירה של 4 חדרים ל-4 נפשות. אם זה בבית של 16 נפשות ו-4 חדרים, זה לא ילך, הבית יתמוטט. אלה דברים שיוודעים אותם היום, והתכנון הוא שלמעלה יהיו המשפחות הקטנות ולמטה המשפחות הגדולות יותר.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזליב: הנקודה היא בתכנון הבניה. לפני שאתם הולכים לתכנן בית כזה בשכונה, אותו בית לא צריך להיות אותו דבר, אלא בגדלים שונים.

ד. אלפנדרי: הצד של האיכלוס תורם לתכנון על-ידי זיהוי באותם מקומות שיש בהם פתרונות למצוקה. באשר לתכנון, חלק מהדירות שאנו מסוגלים להפנות היום להטבת תנאי דירור, הן לא דירות שתוכננו להטבת תנאי דירור. אלה דירות שתוכננו לעולים חדשים. לכן רכישות ג"ר מהווים וסתם זאת הגמישות של העניין.

א. דניבן: אנו רוצים לדעת מה הם הפתרונות שמשרד השיכון מציע לעוד שנתיים; מי מהמשפחות האלה יאוכלסו בדירות גדולות יותר בעוד שנתיים.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזליב: מר אלפנדרי, האם אתה יכול להשיב על כך? אני תושבת שבדימונה אנחנה יודעים מי המשפחות האלה. בתל-אביב איבנו יודעים.

י. ז'א. אמיר: חשוב לדעת מהו מקומם הגיאוגרפי של המשפחות האלה. אילו היינו יודעים את זה, יתכן מאד שאני הייתי יכול לקחת על עצמי לטפל באיזור הפיתוח. אני מעריך את העבודה-החוברת שהוגשה לנו על-ידי זהב"י. זו עבודה גדולה. אנו בעיין בחוברת, ואני מבית שיהיה מקום לקיים דירור מיוחד על ההצעה שהועלתה. יתכן גם שמשרד השיכון יסכים לקווי מחשבה שהותוו כאן.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזליב: בנקודה זו נפסיק את הישיבה. הייתי רוצה מאד לשמוע את ההערות של משרד השיכון ואת התייחסותו לתוכנית; אם יש בה טוב, מה אפשר לאמץ ממנה.

תודה רבה לכם. הישיבה נעולה.